

**ФОРМУВАННЯ ТУРИСТИЧНИХ КЛАСТЕРІВ ЯК ІННОВАЦІЙНА
ТЕХНОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ**

Наразі поняття «туристичного кластеру» в Україні на законодавчому рівні не визначене, тому вітчизняні науковці можуть по різному його тлумачити, вкладаючи суб'єктивний сенс. У світовій науковій спільноті найбільш поширена дефініція поняття «кластер», запропонована М. Потрером [2]. Відрізняються туристичні кластери особливостями своєї внутрішньої взаємодії, ступенем підтримки з боку держави, потенціалом можливостей, характером діяльності та рівнем організованості. Дослідники пропонують різні класифікації видів туристичних кластерів. Критерієм класифікації, поданої М. Енрайтом, можна визначити ступінь реалізації потенціалу. Д. Басюк покладає критеріями класифікації: характер діяльності та цілі; регіональну приналежність членів кластеру; особливості функціонування та створення [1].

На даний час важка економічна ситуація, спричинена карантинними обмеженнями з метою протидії поширенню коронавірусу (обмеження на пересування і проведення масових заходів, вимоги до соціальної дистанції тощо) призвели до колапсу національної туристичної галузі. Враховуючи зuboжіння населення, тимчасову окупацію регіону країни, основою економіки якого був саме туризм, наразі туристичній сфері, що має стратегічне значення для економіки держави, найбільше потрібна владна підтримка й розвиток на державному рівні. Туристична галузь, вирішуючи на регіональному рівні завдання з надання туристичних послуг, розвитку іноземного та внутрішнього туризму, удосконалення інфраструктури, формування ринку туристичних послуг, сприяє вирішенню проблеми зайнятості членів туристичного кластера, збільшує валютні надходження до бюджету, задовольняє різноманітні потреби населення.

Світова практика формування та розвитку кластерів із залученням фінансування з боку держави за рахунок спеціальних програм, свідчить, що економіка відповідних галузей стала набагато більш розвиненою в порівнянні з реалізацією кластерної моделі лише за рахунок власного потенціалу та за відсутності участі уряду. З огляду на світовий досвід, провідними напрямками залучення влади до процесу реалізації кластерної моделі в економіці є: спрямована на стимулювання інноваційної кластеризації та ідентифікацію посередницька політика; реконструкція інфраструктури та зниження податків в рамках збільшення інноваційності потенціалу та конкурентоспроможності підприємств, тобто орієнтована на створення стабільних та сприятливих умов структурна політика; впровадження під час організації тендерів і проведення державних замовлень політики вибагливого споживача. На підставі наведеної М. Енрайтом класифікації можна дійти висновку про те, що в нашій державі найменш представлені саме зрілі та конкурентні туристичні кластери.

В залежності від мети створення економічні кластери поділяють на ті, що спрямовані на вирішення більш локальних проблем, до яких відносять проблему зайнятості в регіоні та активізацію підприємницької діяльності, тобто мають внутрішню орієнтацію; та ті, що мають експорто-орієнтовану спрямованість. Загальноприйнято туристичні кластери відносити саме до останніх [2]. Однак тривала пандемія коронавірусної хвороби накладає суттєві обмеження навіть на міжрегіональні пересування. За даними Всесвітньої туристичної організації (ЮНВТО), через перекриття кордонів між державами та інші карантинні заходи, кількість міжнародних туристичних поїздок в 2020 році знизилась на 65% в порівнянні з минулим. За прогнозами експертів, ця галузь може відновитися в колишньому обсязі не раніше 2024 року. Тому, на нашу думку, враховуючи вищезазначені обмеження та кризове становище туристичної галузі, доцільно відносити туристичні кластери до внутрішньо-орієнтованих.

Сектор туризму залишається одним з найменш досліджених у світовій економіці, відтак вивчення досвіду та можливостей реалізації кластерної

економічної моделі в туристичній галузі є перспективним. Задля забезпечення збільшення прибутків, розширення кола можливостей за рахунок спільних зусиль, у кластері формується ділове та інноваційне конкурентне середовище, виникають сприятливі для нових видів послуг умови та налагоджується взаємодія. Окрім зв'язків в рамках одного туристичного кластеру, більшість їх прагне до взаємовигідної взаємодії з економічними кластерами суміжних галузей. Як свідчить світовий досвід, найчастіше зв'язки виникають з медіа-, продовольчими, транспортними та швейними кластерами. Основними перевагами кластерної моделі організації туристичного бізнесу в регіоні є: збільшення економічної ефективності членів кластеру за рахунок ефекту масштабу; розширення можливостей вирішення управлінських питань; створення регіонального ринку праці в окремій галузі, завдяки чому стає можливим підвищення кваліфікації працівників під час їх обміну та стажування; завдяки спільному користуванню інфраструктурою, розширенню кола постачальників, знижується собівартість туристичного продукту; завдяки конкуренції та кооперуванню покращується якість послуг; за рахунок обміну інформацією та ідеями розширюється доступ до інновацій; у суб'єктів туристичної діяльності підвищується ефективність відстоювання власних інтересів на рівні місцевих органів влади. На нашу думку, для отримання повноти перерахованих переваг необхідною умовою є офіційне визнання та реєстрація туристичного кластера органами державної влади.

Література:

1. Басюк, Д. І. Науково-теоретичні підходи до класифікації туристичних кластерів. *Міжнародна економіка : інтеграція науки та практики* : Збірник наук. праць. Київ : НТУУ «КПІ», 2011. С. 17.
2. Тимчишин-Чемерис Ю.В. Туристичний кластер – форма розвитку та успіху туристичної діяльності регіону. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. Вип.4, 2015. С.2-10.